

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ

RESPUBLİKA FƏNN OLİMPİADALARI
RESPUBLİKA MƏRHƏLƏSİ
YARIMFİNAL TUR

11.03.2017

COĞRAFIYA
10-cu SİNİF

1. Azərbaycanca müvafiq olaraq bir, iki və üç fiziki-coğrafi vilayət üçün səciyyəvi olan iqlim tiplərini və onun yayıldığı əraziləri müəyyən edin.

1. Yay quraq keçən mülayim-isti; Lənkəran, Böyük və Kiçik Qafqaz
  2. Qışı mülayim keçən yarımsəhra və quru çöl; Kür çökəkliyi, Kiçik Qafqaz
  3. Qışı quraq keçən mülayim-isti; Böyük Qafqaz, Lənkəran
  4. Fəssillər üzrə bərabər yağıntılı mülayim-isti; Lənkəran, Böyük Qafqaz
  5. Yay quraq keçən soyuq; Zəngəzur, Dərələyəz
  6. Qışı soyuq keçən yarımsəhra və quru çöl; Böyük Qafqaz
- A) 5, 1, 2 B) 1, 3, 4 C) 3, 6, 5 D) 5, 4, 1 E) 6, 2, 3

2. Körfəzləri şərqdən qərbə doğru ardıcıl düzün:

- A) Anadır, Şelixov, Botnik, Bristol, Karpentariya
- B) Şelixov, Anadır, Karpentariya, Botnik, Bristol
- C) Anadır, Şelixov, Botnik, Bristol, Hudzon
- D) Anadır, Karpentariya, Şelixov, Hudzon, Bristol
- E) Şelixov, Anadır, Karpentariya, Bristol, Fin

3. Uyğunluğu müəyyən edin.

<i>İqtisadi-coğrafi rayonlar</i>	<i>Xüsusiyyətləri:</i>
1. Dağlıq Şirvan	a. Nəqliyyat-iqtisadi əlaqələri və xarici yükdaşımalar yaxşı inkişaf etmişdir.
2. Quba-Xaçmaz	b. Yüngül sənayenin əsasını ipəkçilik təşkil edir.
3. Şəki-Zaqatala	c. Xarici ölkələrə çıxışı yoxdur. d. Qoyunçuluq, maldarlıq və üzümçülük əsas ixtisaslaşma sahələridir. e. Zəngin yanacaq-energetika bazasına malikdir.

- A) 1-a, b; 2- e; 3 - c, d D) 1 -c, d; 2 - b; 3 - a, e
B) 1- c, d; 2 - a, e; 3 - b E) 1 - b, e; 2 - d; 3 - a, c
C) 1- d, e; 2 - a; 3 - b, c

4. Azərbaycanda üzümçülüğün pambıqçılıqdan fərqli xüsusiyyətləri

1. Əsas əkin sahələri bir iqlim tipini əhatə edir
  2. Suvarma və dəmyə şəraitində yaxşı inkişaf etmişdir
  3. Yalnız bir iqtisadi-coğrafi rayon daxilində yetişdirilir
  4. Əməkətlü kənd təsərrüfatı sahəsidir
  5. Yarımsəhra, quru-çöl və mülayim-isti iqlim tipləri şəraitində yetişdirilir
  6. Məhsulundan yeyinti sənayesində xammal kimi istifadə daha çox istifadə edilir
- A) 1, 4, 5
B) 1, 3, 6
C) 2, 3, 4
D) 3, 4, 5
E) 2, 5, 6

5. Verilmiş rəqəmlərə əsasən Azərbaycanda ÜDM-də sənaye məhsullarının payının nə qədər azaldığını və əhalinin hər nəfərinə düşən sənaye məhsulları istehsalının neçə manat artdığını müəyyən edin:

İllər	Əhalinin sayı, min nəfər	ÜDM, mln. manat	Sənaye məhsulları, mln. manat
2005	8553,1	12522,5	9308,8
2010	9111,1	41574,7	27978,2

- A) 7%; 1964,1 manat
B) 8%; 1982,4 manat
C) 15%; 4500 manat
D) 7%; 3099 manat
E) 7%; 1982,4 manat

6. İki və daha çox ölkənin ərazisində yerləşən səhraların düzgün sırasını müəyyən edin:

- A) Qobi, Tar, Kalaxari, Liviya, Böyük Səhra
- B) Namib, Liviya, Atakama, Böyük Səhra
- C) Pataqoniya, Qobi, Registan, Moyınqum
- D) Tar, Atakama, Nubiya, Namib
- E) Dəşti-Kəvir, Üst-Yurd, Böyük Səhra, Namib

7. Palçıq vulkanlarının baş verməsinin ən mühüm şərtlərinə aiddir:

1. Eyni tərkibli qalın gil qatlarının olması
  2. Dağ süxurlarının aşınma və ifrat rütubətlənmə ilə birlikdə sularla yuyulması
  3. Dağ-mədən kəşfiyyatı işlərinin səmərəsiz aparılması
  4. Dağ süxurlarının yüksək sululuğu
  5. Həddən artıq neft və təbii qaz hasilatı
  6. Tektonik pozulmalar
  7. Yüksək təzyiqli neft və təbii qaz yataqları
- A) 1, 2, 3, 4
B) 1, 3, 5, 7
C) 1, 4, 6, 7
D) 3, 4, 5, 6
E) 2, 5, 6, 7

8. Adaların ekvatorndan şimala (I) və cənuba (II) uzaqlığına görə müvafiq ardıcılıq:

- A) I - Haiti, İrlandiya, Sulavesi, Yeni Qvineya
II - Kuba, Kalimantan, Sumatra, Tayvan
- B) I - Sumatra, Saxalin, İslandiya, Şpitsbergen
II - Yeni Qvineya, Madaqaskar, Odlu Torpaq, Cənubi Orkney
- C) I - Şpitsbergen, Hokkaydo, Sumatra, İslandiya
II - Saxalin, Madaqaskar, Kuba, Qalapaqos
- D) I - Kalimantan, Kuba, Qrenlandiya, Madaqaskar
II - Cənubi Sandviç, Tasmaniya, Yamayka, İslandiya
- E) I - Yamayka, Kuba, Qrenlandiya, Sulavesi
II - İslandiya, Şpitsbergen, Hokkaydo, Odlu Torpaq

9. Uyğunluğu müəyyən edin:

1. Heveya (kauçuk ağacı)	a. becərilməsində isti və quru iqlimlə yanaşı çoxlu su ehtiyatları da tələb olunur
2. Pambıq	b. kimya sənayesində xammal kimi istifadə olunur
3. Çay	c. təbii şəraitlə əlaqədar Konqoda əkilir, Misir və Sudanda əkilir
	d. əsas əkinləri tropik və subtropik enliklərin rütubətli rayonlarında yerləşir
	e. əsas becərilmə arealı Cənubi və Cənub-Şərqi Asiya olsa da, vətəni Cənubi Amerikadır

- A) 1 - a, d; 2 - e; 3 - b, c   D) 1 - b, e; 2 - a, c; 3 - d
 B) 1 - d, e; 2 - b; 3 - a, c   E) 1 - a, b; 2 - e; 3 - c, d;
 C) 1 - a, e; 2 - d; 3 - b, c

10. İyun-avqust (1) və dekabr-fevral (2) aylarının quru olduğu müvafiq ərazilər:

- A) 1. Cənubi Avropa, Şimali Asiya, Böyük Səhra
 2. Şimali Avropa, Böyük Düzənliklər, Selva
 B) 1. Mərkəzi Asiya, Kaliforniya, Zambezi çayının hövzəsi
 2. Qviana yaylası, Cənub-Şərqi Asiya, Cənub-Qərbi Avstraliya
 C) 1. Cənubi Asiya, Cənub-Qərbi Avstraliya, Lyanos
 2. Şimali Avstraliya, Cənubi Avropa, Kampos
 D) 1. Şərqi Afrika savannaları, Kampos, Preri
 2. Turan ovalığı, Lənkəran ovalığı, Lyanos
 E) 1. Cənub-Qərbi Asiya, Cənubi Asiya, Kür-Araz ovalığı
 2. Şimali Afrika, Şərqi Asiya, Cənubi Avropa

11. Azərbaycanda həm elektrik enerjisi istehsalında, həm də suvarmada istifadə olunan su anbarları:

- A) Yenikənd, Varvara, Araz, Cavanşir, Sərsəng
 B) Mingəçevir, Araz, Xanbulançay, Şəmkir, Arpaçay
 C) Şəmkir, Yenikənd, Mingəçevir, Araz, Sərsəng
 D) Ceyranbatan, Şəmkir, Varvara, Mil-Muğan, Araz
 E) Ağstafaçay, Araz, Nohurqışlaq, Şəmkir

12. Qollarının tökülmə ardıcılığına görə çayların düzgün verildiyi sıranı göstərin:

1. Bərgüşad → Həkəri → Araz → Kür
 2. Kişçay → Əyriçay → Qanix → Kür
 3. Həkəri → Oxçuçay → Araz → Kür
 4. Əsrikçay → Tovuzçay → Gəncəçay → Kür
 5. Hocaşu → Həkəri → Araz → Kür
 6. Dəmiraparançay → Turyançay → Əyriçay → Kür
 A) 1, 2, 5   B) 1, 2, 3   C) 1, 5, 6   D) 2, 5, 6   E) 1, 2, 4

13. Əhalinin hər nəfərinə görə (2001) dəmir filizi hasilatının artan sırasını müəyyən edin:

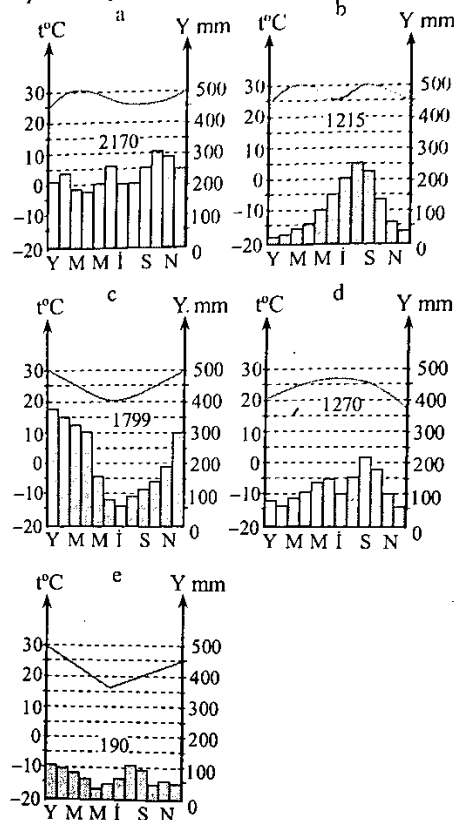
Ölkələr	Əhalinin sayı, mln. nəfər	Hasilat, mln. t
1. Rusiya	143,5	96,8
2. Braziliya	173,8	208,8
3. Avstraliya	19,7	167,9
4. Hindistan	48,2	53

- A) 1, 4, 2, 3   B) 3, 2, 4, 1   C) 3, 2, 1, 4   D) 1, 2, 3, 4   E) 2, 3, 1, 4

14. Uyğunluğu müəyyən edin:

İqlim diaqramları:

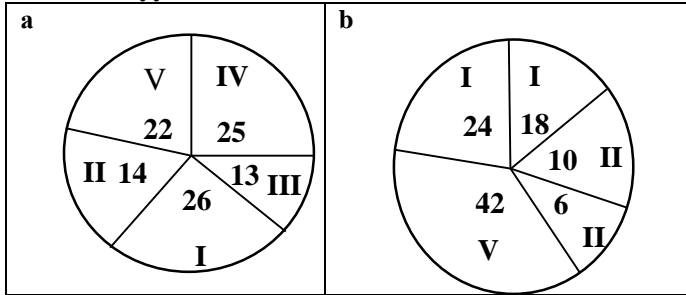
- A) 1 - d; 2 - c; 3 - e
 B) 1 - c; 2 - e; 3 - a
 C) 1 - a; 2 - c; 3 - e
 D) 1 - b; 2 - a; 3 - c
 E) 1 - d; 2 - a; 3 - c

15. Azərbaycanda sıra dağlar, onlara aid olan zirvələr və yerləşdiyi inzibati rayonların müvafiq ardıcılığı:

Sıra dağlar	Zirvələr	Daxil olan inzibati rayon
I – Murovdağ II – Taliş III – Qarabağ IV – Yan silsilə	1. Kömürgöy 2. Böyük Kirs 3. Kəpəz 4. Şahdağ 5. Qoşqar 6. Dəlidağ	a. Şuşa b. Qusar c. Lerik d. Göygöl e. Daşkəsən ə. Yardımlı

- A) I – 3 – e; II – 5 – d; III – 2 – ə; IV – 4 – c
B) I – 3 – d; II – 1 – c; III – 2 – a; IV – 4 – b
C) I – 6 – ə; II – 4 – b; III – 5 – c; IV – 4 – a
D) I – 5 – a; II – 1 – ə; III – 3 – e; IV – 2 – d
E) I – 4 – e; II – 5 – a; III – 2 – d; IV – 3 – b

16. Ölkədə regionların sahəsi (a) və əhalisinin payı (b) faizlə verilmişdir. Buna uyğun olaraq əhalinin sıxlığının azalma sırasını müəyyən edin.

- A) V, IV, II, I, III
B) II, I, III, IV, V
C) V, IV, III, II, I
D) V, IV, III, I, II
E) V, IV, I, II, III

17. Çayların mənbəyi və mənsəbini müvafiq olaraq müəyyən edin.

- A) Samur – Bazardüzü – Xəzər dənizi
Türyan – Qutondağ – Kür
Qudyal – Salavat aşırımı – Xəzər dənizi
Tərtər – Dəlidağ – Kür
B) Samur – Qutondağ – Xəzər dənizi
Türyan – Tufandağ – Kür
Qudyal – Salavat aşırımı – Xəzər dənizi
Tərtər – Gəlinqaya – Kür
C) Samur – Qutondağ – Xəzər dənizi
Türyan – Bazardüzü – Kür
Qudyal – Tufandağ – Xəzər dənizi
Tərtər – Dəlidağ – Kür
D) Samur – Salavat aşırımı – Xəzər dənizi
Türyan – Bazardüzü – Kür
Qudyal – Qutondağ – Xəzər dənizi
Tərtər – Gəlinqaya – Kür
E) Samur – Tufandağ – Xəzər dənizi
Türyan – Qutondağ – Xəzər dənizi
Qudyal – Salavat aşırımı – Xəzər dənizi
Tərtər – Dəlidağ – Kür

18. Uyğunluğu müəyyən edin.

Məntəqələr	Təbii zonalar
1. Bayron burnu 2. Ras-Xafun burnu 3. Sent-Çarlz burnu	a. Tundra və meşə-tundra b. Savanna və seyrək meşələr c. Dəyişən rütubətli meşələr d. Çöllər və meşə-çöllər e. Codyarpaqlı həmişəyaşıl meşə və kollar

- A) 1 - c; 2 - b; 3 - a
B) 1 - d; 2 - a; 3 - c
C) 1 - e; 2 - c; 3 - d
D) 1 - c; 2 - e; 3 - b
E) 1 - b; 2 - d; 3 - c

19. Cədvəldə verilmiş ölkələrin urbanizasiya səviyyəsinə görə artma ardıcılığı:

N	Əhalinin sayı, mln. nəfər	Kənd əhalisinin sayı, mln. nəfər
1	127,6	43,4
2	306,8	55,2
3	180,8	115,7

- A) 1, 2, 3
B) 2, 1, 3
C) 3, 1, 2
D) 3, 2, 1
E) 1, 3, 2

20. Qanunauyğunluq gözlənilmişdir:

Kartografik xətlər	Kəşdiyi ölkə	Keçdiyi dəniz və ya körfəz
I - Qrinvic II - Ekvator III - Şimal tropiki	1. Əlcəzair 2. İspaniya 3. Keniya 4. Fransa 5. İndoneziya	a. Şimal dənizi b. Qvineya körfəzi c. Meksika körfəzi d. Karib dənizi e. Qırmızı dəniz

- A) I – 2 – a; II – 3 – b; III – 1 – d
B) I – 2 – a; II – 3 – b; III – 1 – c
C) I – 4 – c; II – 5 – a; III – 2 – d
D) I – 4 – e; II – 3 – c; III – 1 – a
E) I – 1 – b; II – 2 – e; III – 4 – c

21. Çayların töküldüyü su hövzəsi və mənsəbinin yerləşdiyi uyğun ölkəni müəyyən edin:

Çaylar	Töküldüyü su obyektı	Mənsəbinin yerləşdiyi ölkə
I - Hind II - Qanq III - Mekonq	1. Cənubi Çin dənizi 2. Ərəbistan dənizi 3. Benqal körfəzi 4. Siam körfəzi	a) Hindistan b) Pakistan c) Banqladəş d) Vyetnam e) Tailand

- A) I – 2 – a; II – 3 – b; III – 1 – e
B) I – 2 – a; II – 3 – c; III – 4 – d
C) I – 2 – a; II – 3 – c; III – 4 – e
D) I – 3 – b; II – 2 – a; III – 3 – c
E) I – 2 – b; II – 3 – c; III – 1 – d

22. Relyefin formalaşmasında ekzogen proseslərin böyük rol oynadığı ərazilər:

1. Axar sular
2. Küləklər
3. IV dövr buzlaşması
  - a. Hind çayının hövzəsi, Şimali Afrika, Mərkəzi Avstraliya
  - b. Baffin Torpağı adası, Ərəbistan, Kola və Koreya yarımadaaları
  - c. Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya, Qərbi Sibir
  - d. Kola, Skadinaviya və Labrador yarımadaaları
  - e. Mərləzi Afrika, Alyaska, Ərəbistan yarımadaası

- A) 1-a; 2- e; 3-b   D) 1-c; 2- a; 3-d
 B) 1-d; 2- b; 3-c   E) 1-b; 2- d; 3-c
 C) 1-e; 2- a; 3-d

23. Ölkələrdə hansı mənbələr hesabına daha çox elektrik enerjisi istehsal edildiyini müvafiq olaraq müəyyən edin:

Elektrik stansiyaları	Ölkələr	
I - AES	1. Hindistan	6. Yunanıstan
II - İES	2. İsveç	7. Litva
III - SES	3. Paraqvay	8. Estoniya
	4. Gürcüstan	9. Venesuela
	5. Slovakiya	

- A) I – 2, 5, 7; II – 1, 6, 8; III – 3, 4, 9
 B) I – 3, 4, 9; II – 1, 6, 8; III – 2, 5, 7
 C) I – 1, 6, 8; II – 2, 4, 5; III – 3, 6, 9
 D) I – 2, 3, 4; II – 5, 7, 9; III – 1, 6, 8
 E) I – 1, 3, 4; II – 2, 5, 7; III – 6, 8, 9

24. Temperaturu 30°C, nisbi rütubətliyi 70% olan 1 m³ hava 20°C-yə qədər, temperaturu 10°C, nisbi rütubətliyi 60% olan hava isə 0°C-yə qədər soyudularsa, bu iki halda ayrılan su buxarının fərqi qramlarla hesablayın.

- A) 5,5   B) 4,4   C) 4,0   D) 3,6   E) 17

25. Azərbaycanda əhalinin sayı 1998-ci ildə 7853,4 min nəfər, illik artım isə hər 1000 nəfərə 8 nəfər olmuşdur. Əhalinin illik artımının neçə faiz olduğunu və 2005-ci il üçün əhalinin sayını müəyyən edin.

- A) 0,8 %; 8530,5 min nəfər
 B) 1,0%; 8293,2 min nəfər
 C) 0,8%; 8293,2 min nəfər
 D) 0,8%; 8256,2 min nəfər
 E) 0,7%; 8335,0 min nəfər